

Landbruksplan

Vedtatt juni 2020

**Froland
kommune**

Teknisk virksomhet

Innholdsfortegnelse

Innledning	2
Status	3
Jordbruk	3
Husdyr	4
Gjengroing	4
Skogbruk	5
Avvirkning.....	5
Skogkultur	6
Private veier	6
Offentlige veier	7
Tilleggsnæring	7
Målsetting	8
Jordbruk	9
Skogbruk	9
Tiltak	9
Tiltak for jordbruk	10
Tiltak for skogbruk	10

Innledning

Landbruket er en viktig næring i Froland kommune som bidrar til aktive bygder, næringsutvikling og åpne kulturlandskap.

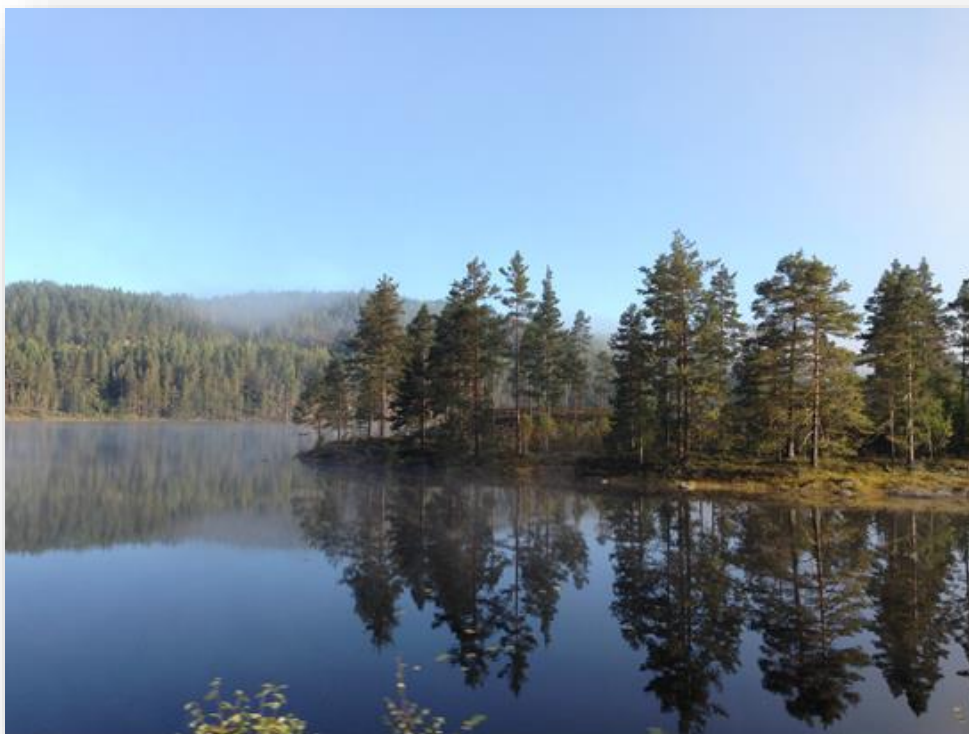
Jordbruket er preget av husdyrhold og grovfôrproduksjon, samt noe kornproduksjon på de beste arealene. Sysselsettingen i jordbruket har hatt en vesentlig reduksjon de siste årene.

Skogbruket har alltid hatt en viktig plass i Froland. Kommunen er en av de store skogbrukskommunene på Agder.

I planen ser vi på muligheter som kan jobbes med for å utvikle landbruket i kommunen i riktig retning, både i forhold til sysselsetting og i forhold til bedret økonomi.

Hvert år har skogen i Norge et netto opptak av nær 30 millioner tonn CO₂-ekvivalenter, og stående volum tilsvarer en milliard tonn CO₂. Klimakur 2030-rapporten presenterer tiltak og virkemidler, blant annet for økt netto karbonfangst i skog. Se <https://nibio.no/nyheter/klimakur-2030-tiltak-i-skog>

Utbygging bør baseres på sirkulærtankegang, miljøvennlige materialer og lave klimagassutslipp, jf. Kommuneplanen.

Status

Froland kommune er en stor kommune i areal. Det er en forholdsvis høy andel skog og vann, mens jordbruksarealene er tilsvarende små. Totalt er kommunen 662 km², hvorav 450 km² er produktiv skog. Bare 1 % (6 km²) er dyrket mark. Froland er en av de store skogbrukskommunene på Agder.

Skogens produksjonsevne er gjennomgående middels god. I Mykland er det noe skinnere enn i resten av kommunen.

Den beste jorda ligger langs Nidelva. Her har vi relativt store sammenhengende arealer med jord av god kvalitet som kan brukes til både korn og grønnsaker. Tilsvarende har vi gode områder langs Tovdalselva ved Svenes og områdene rundt. Mye av den resterende innmarka er best egnet for grovfôrproduksjon. På Jomås er det dyrket store arealer de senere åra.

Jordbruk

Jordbruket har hatt en negativ utvikling knyttet til antallet aktive bruk. I 2004 hadde vi 69 aktive bruk, i 2016 46, men nå er vi nede i 44.

I 1996 var det 94 brukere som søkte produksjonstillegg, mens det i 2014 var 51, dvs. nesten en halvering i antall bruk på 18 år.

På jordbrukssiden har vi et potensial for å øke sysselsettingen hvis en ser på sammenlignbare kommuner i fylket. Det er gode muligheter for å utnytte jorda bedre gjennom mer aktiv drift. På de beste arealene vil en kunne utnytte arealene til mer intensive produksjoner som bær- og grønnsakproduksjon. I tillegg vil det på mye av innmarka kunne produseres mer gjennom mer aktiv gjødsling og grøfting. På den måten vil en kunne få flere husdyrbruk i drift. I følge NIBIO sitt arealbarometer har Froland et betydelig dyrkingspotensiale.

Husdyr

Innenfor husdyrproduksjon er melkeproduksjon en av de mest intensive produksjonene. Det er nå bare to melkebønder igjen i kommunen. Så sent som i 1998 var det fortsatt 15 melkeprodusenter i Froland. Mange av de som før drev med melk, er gått over til ammeku- og ungdyrproduksjon siden dette er mindre intensive produksjoner. Dette er produksjoner hvor man som regel har en hovedinntekt utenfor bruket.

Investeringsnivået i disse produksjonene er gjennomgående lavt. Dette gjør at det etter hvert blir uhenksomme bygninger i forhold til moderne drift. Ofte medfører det at man ved generasjonsskifter avslutter driften på bruket.

Kommunen har forholdsvis mange sauebesetninger, men størrelsen på den enkelte besetning er gjennomgående lav. Rovdyr kan være utfordrende i vår region.

Oppdrett av hjort er en nisjeproduksjon i nedgang. Slakteriet på Svenes eies av lokale ildsjeler i Mykland og Åmli. Slakteriet representerer en ressurs som kunne vært bedre utnyttet.

Gjengroing

Gjengroing av kulturlandskapet er en utfordring i et landbruk som i stadig større grad prioriterer dem som driver stort. Til tross for dette har vi klart å opprettholde kulturlandskapet i kommunen relativt bra.

Jordbruksarealet i drift har ligget forholdsvis stabilt de siste årene. Vi ser imidlertid at mye av jorda drives ekstensivt, slik at avlingene blir forholdsvis lave. Det gjelder spesielt på litt marginale områder som ligger et stykke fra driftsenhetene. Det viser seg imidlertid at bøndene fortsatt klarer å holde kulturlandskapet åpent siden hver bonde drifter et større areal. Gjennomsnittsbruket dreiv i 1996 73 daa mens gjennomsnittsbruket i 2014 drev 121 daa.

Skogbruk

Skogarealet i kommunen er for en stor del dekket av furuskog. Furuskogen utgjør hele 67 % av stående tømmervolum, mens gran utgjør 22 %. Resten av volumet (11 %) utgjøres av lauv. Furu trives godt på skrinne mark, og dominerer skogbildet spesielt i Mykland.

Froland kommune er en av fire kommuner som er med i Grønt Partnerskap, et nettverk som ønsker å jobbe for positiv nærings- og samfunnsutvikling i innlandet på Agder, gjennom koordinering og tilrettelegging for bedre og mer fremtidsrettet bruk av skog og andre naturressurser.

Avvirkning

Skogen er en stor ressurs med betydelige ringvirkninger for næringslivet i Froland. I perioden fra 1950 til 2000 ble det årlig avvirket 50-60 000 m³. Fra 2000 og framover var det flere år variasjon i avvirkningen mellom ca. 30.000 m³ i året til rundt 50.000 m³. Etter den siste taksten som ble gjennomført steg tømmerprisene og denne kombinasjonen har trolig vært årsaken til at mengden avvirket tømmer økte, slik at årlig avvirkning lå på 50-60.000 m³ i snitt. I 2017 var det et toppår med ca. 80.000 m³ i Froland.

I henhold til den siste skogtakseringen som ble gjennomført i 2013/2014, kan man årlig hogge 60-70 000 m³ uten at dette skal gå på bekostning av fremtidig avvirkning.

Tømmerprisene har vært relativt gode de siste årene, noe som har bidratt til økt avvirkning, med rekordavvirkning i 2017. Den planlagte etableringen av Biozinfabrikk på Jorøya i Åmli har også bidratt til optimisme i skogbruket. På grunn av storm- og insektskader i andre land, er tømmermarkedet igjen noe mer usikkert og prisene er noe redusert nå i 2020.

Til tross for at furua dominerer i skogene, avvirktes det omtrent like mye gran som furu. Dette skyldes at grana vokser på den beste marka som oftest ligger i nærheten av vei, noe som gjør dette tømmeret lettere tilgjengelig.

I skogbruket er det gran og furu som gir avkastning. Lauvtrevirket har mistet mye av sin attraktivitet etter at vedmarkedet ble sterkt redusert på grunn av varmepumper. Lauv gir i liten grad rett nok virke til å kunne brukes på et sagbruk, slik at lauvtømmeret i dag stort sett flises og brukes i bioenergi eller tilsvarende.

Skogkultur

Planteaktiviteten er direkte knyttet til avvirkning på god mark, og gjelder kun planting av gran. På den gode granmarka vil det fort bli sterk konkurranse fra annen vegetasjon, slik at den eneste sikre måten å få en god foryngelse på er ved å plante. De siste 4 årene er det plantet i snitt drøyt 75.000 planter årlig i Froland.

Furu er et langt enklere treslag å forynge siden den stort sett vil frø seg selv ved naturlig foryngelse. På noen marktyper vil det være en fordel å markberede for å sikre at frøene får god kontakt med mineraljorda, men ofte vil det være tilstrekkelig å sette igjen tilstrekkelig med gode frøtrær på hogstflatene. Det markberedes i snitt ca. 500 dekar hvert år.

Stell av ungs skogen er et svært viktig tiltak for å sikre en fremtidig kvalitetsproduksjon. Ungskogpleie er viktig uansett hvilket treslag man satser på. Som regel vil ungs skogen være preget av stor variasjon med en blanding av både bar- og lauvtrær. Gjennom ungs kogpleien velger man ut hvilket treslag man vil satse på, samtidig som man gir det enkelte tre plass til å utvikle seg på en positiv måte.

Når skogen er 10-20 år må man gjennomføre ungs kogpleie for å få en fin fremtidig skog. I en skog hvor det ikke blir drevet ungs kogpleie vil man miste svært mye av en fremtidig verdiskaping. Det utføres ungs kogpleie på ca. 2000 dekar årlig i Froland nå. Dette tallet er for lavt, sett med et skogfaglig blikk.

Private veier

Bygging av skogsbilveger ble vanlig på 50 og 60-tallet, etter at fløtningsperioden var over. Totalt har vi ca. 440 km skogsbilveg, mens offentlige veier utgjør 223 km.

Mye av det private vegnettet ble bygd i perioder da krav til oppbygging og kurvatur var mindre krevende enn i dag. Dette innebærer at mye av vegnettet har et stort behov for oppgradering for å holde dagens standard. Det er viktig at veiene oppgraderes/opprettholdes på et nivå som sikrer fundamentet for et økonomisk bærekraftig skogbruk inn i fremtiden.

Dagens tømmerbiler er ofte for store for de gamle snuplassene, og en oppgradering til større snuplasser er ofte nødvendig.

Fra 2016-2019 (forrige planperiode) ble det bygd 2885 meter ny skogsbilvei i Froland. I tillegg ble det foretatt ombygging på 17520 meter i perioden.

Offentlige veier

Kommunale veier utgjør ca. 75 km. Etter en vesentlig oppgradering av vegnettet de siste årene er nå alle veier som er aktuelle for tømmertransport godkjent for dette. Vi er imidlertid avhengig av en god dialog med tømmerkjøerne slik at vi unngår skader i teleløsningen.

På fylkesveiene har det vært flere viktige broer som ikke har vært klassifisert slik at det kunne gå tømmertransport med totalvekt på 60 tonn.

I forrige plan var følgende FV pekt på som et problem:

- broa ved Vassenden (ved avkjørselen til Kverve) på FV 42. Denne er nå oppgradert og godkjent for tømmertransport med 24 meter og 60 tonn.
- broa over Sagstufossen i Osedalen på FV 152. Her gjenstår det noe arbeid, men planen er at dette skal ferdigstilles og broa godkjennes for 24/60 i løpet av 2020.

I tillegg er det oppklassifisert noen andre flaskehalsen også, slik at dagens situasjon for tømmertransport er bedre enn den var da landbruksplanen for 2016-2019 ble utarbeidet.

Tilleggsnæringer

Landbruket sitter på mye areal, utstyr og kompetanse som er et godt grunnlag for nye næringer. I forhold til brøyting og enkle anleggsarbeider er utstyr som brukes i landbruket et godt utgangspunkt for å finne gode løsninger. Et landbruk som er spredt rundt i hele kommunen gir derfor grunnlag for sikre en høy aktivitet i bygdene.

Hestemiljøet kan være et godt utgangspunkt for videre næringsutvikling. Dette gjelder både i forhold til at de kan tilby rideaktiviteter, men også fordi hestene etterspør for med høy kvalitet som er viktig for gras- og høyprodusenter.

Kommunen har store arealer, og mye av disse arealene er godt egnet for honningproduksjon. Det er flere aktive honningprodusenter i kommunen, og det er også en slyngesentral som står for markedsføring og salg til butikker i regionen. Det er absolutt et potensiale for flere produsenter, men næringen har en tid vært plaget av smittsomme sykdommer.

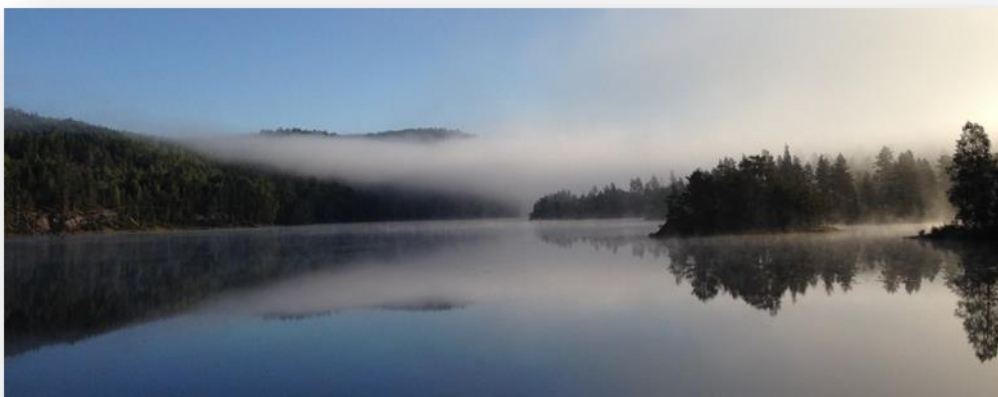
Utbygging av hytteområder skjer jevnt og trutt i forskjellige områder av kommunen. Himmelsyna er det viktigste hytteområdet i kommunen, men det skjer også en viss utbygging på Øynaheia og ved Skjersæ. Både på Øynaheia og Himmelsyna er det vintersportskvaliteter som gir et grunnlag for utbygging. Ved Skjersæ er det nærheten til vann som er hovedattraksjonen.

Det finnes også næringer som i sin karakter likner tilleggsnæringer, men som har et betydelig større volum av totalvirksomheten enn kjernevirksomheten. Eksempler på dette er Bjørkeskogen aktivitetssenter på Øynaheia og Jomås hundepensjonat. Det er i første rekke skogbruks- og landbruksrådgiverne som vil komme i kontakt med aktører som er aktuelle for tilleggsnæring, og som må ta vurderingen av omfang av tilleggsnæring målt mot kjerneaktiviteten. For en innlandskommune som Froland vil verdiskaping og sysselsettingsvekst også innen tilleggsnæringer være av stor interesse og verdi.

Knyttet til både jordbruk og skogbruk finnes det flere ulike måter å utvinne energi på. Biogass, bioenergi og solenergi er eksempler på «grønne» energikilder som kan føre til bærekraftig næringsutvikling. «Bondevarme» er et godt eksempel på dette.

Froland har Nidelva som er lakseførende samt store arealer som er godt egnet for jakt og fiske etter innlandsfisk. Mange av landbrukseiendommene har også hytter og buer av ulik standard som vil kunne benyttes i næringssammenheng dersom de ønsker å drive næring knyttet til utmarksressursene i kommunen. Froland kommune er med i et nettverk sammen med Grimstad, Lillesand, Arendal, og Tvedestrand. Der jobbes det med næringsutvikling knyttet til sjørørret, som også er i våre vassdrag.

Målsetting

Jordbruk

Froland kommune skal ha et aktivt jordbruk som utnytter arealene på en god måte og sikrer en høy sysselsetting og levende bygder med høy produksjon av fellesgoder.

Skogbruk

Skogbruket skal bidra til en bærekraftig og klimavennlig verdiskaping på bygdene.

I Froland er det ønskelig med en satsing på spesialsortimenter av tre, og håndverksmessig bruk av tre i bygg, både tradisjonelle og nye bygg.

Tiltak

Den største svakheten med jordbruket i Froland er at det investeres for lite. Dette medfører at bygninger blir utdatert og at jorda ikke holdes i god nok hevd. Det viktigste tiltaket kommunen kan gjøre er derfor å stimulere til å øke investeringene for å få effektive driftsbygninger, og jordbruksarealer som gir gode stabile avlinger. Vår oppfatning er at det viktigste kommunen kan gjøre for å øke investeringene er å fortsatt bidra med noe tilskudd til de som faktisk investerer.

I landbruket er det gode nettverk for produsentene. Det er imidlertid en viktig jobb å gjøre med å få nye gårdeiere til å drive med landbruk. Det foreslås derfor at kommunen skal ha minst et møte i planperioden der man prøver å motivere nye brukere til å gå i gang med landbruksdrift.

For skogbruket er det svært viktig at det offentlige vegnettet holdes på et høyt nivå, slik at transport med moderne vogntog kan foregå med fulle lass. Skogbruksnæringen er den eneste næringen som kan bruke vogntog på 24 meter og totalvekt på 60 tonn. Froland kommune har et godt vegnett som er godt nok til at tømmerbilene kan bruke veiene under normale forhold. Det er svært viktig for næringen at man fortsatt har et fokus på å vedlikeholde og forbedre veiene, slik at næringen kan drive på en effektiv måte.

Dersom det skal bli aktuelt å på sikt levere tømmer til Åmli er det ønske fra skognæringa om at kommunen bidrar til å bedre veistandarden på veinettet mellom Froland og Åmli. Det bør også jobbes med leveringsmulighet via jernbanen samt at det kan ses på nytt på bro over elva til Simonstad.

I forrige planperiode ble noen av flaskehalsene på det fylkeskommunale vegnettet utbedret. Det er viktig at kommunen påvirker staten/ fylkeskommunen slik at de flaskehalsene som gjenstår også blir fjernet. Flaskehalsene er i hovedsak broer som ikke er godkjent for tyngre kjøretøy enn 50 tonn.

I forhold til skogkultur finnes det gode statlige ordninger som gjør at det er lite hensiktsmessig for kommunen å bidra med tilskudd til dette. Kommunen gjør imidlertid en viktig koordineringsjobb og prioriteringsjobb for å sikre at aktiviteten holdes på et høyt nivå. Dette arbeidet må videreføres.

Hvert år gjennomføres Aktivt Skogbrukskurs for ungdomsskoleelever i Froland. Her lærer de om skogbruket både i teori og praksis. De filer motorsag, hogger store trær, planter nye og lærer å pleie ungsbogen. Dette er viktig for rekruttering til skogbruket samt å øke forståelsen for skogbruk i befolkningen. Kommunen har i mange år bidratt til dette rekrutteringsarbeidet ved å tildele rentemidler etter søknad. Så langt økonomien tillater det, bør slike tiltak prioriteres høyt.

Fra næringa er det ønske om midler til kompetanseheving både i form av folkeopplysning (skoleskogdager, opplegg for barnehager m.v), men også i form av kursing på bioenergi overfor næringa selv.

Tiltak for jordbruk

Froland kommune skal fortsatt bidra til investeringer til tradisjonelle landbruksbygninger for husdyr. Administrasjonen skal fortsette å forvalte landbruksfondet til beste for landbruket, i tråd med retningslinjene og landbruksplanen. Kommunen skal fylle på landbruksfondet hvert år, jf. tidligere kommunestyrevedtak. Det er mulig å bevilge midler til kompetanseheving fra fondet.

Froland kommune bidrar med et årlig beløp som skal sikre investeringer til grøfting og nydyrking samt kjøp av melkekvoter.

Økt fokus på jordvern og gjengroing.

Froland kommune skal motivere til at nye grunneiere kommer i gang med landbruksdrift.

Tiltak for skogbruk

Videreføre gode rutiner for å sikre investeringer til veier, planting og ungsbogpleie. Bidra til informasjon om klimaeffekten av planting og ungsbogpleie.

Videreføre gode kommunale veier.

Presse på Fylkeskommunen for å kunne kjøre vogntog også på alle fylkesveier. Arbeide for bru og jernbanespor til Åmli.

Bidra til rekruttering til skogbruket.

Bidra til økt bruk av tre i kommunale bygg.

Tiltakene er lagt inn i handlingsplanen til Strategisk næringsplan.